

Nieuwerbrug, De Bree 8
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk (Z.H.)

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

Steekproefrapport 2011-04/14

Nieuwerbrug, De Bree 8
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk (Z.H.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek

Een onderzoek in opdracht van Mts. Van Selm

Steekproefrapport 2011-04/14
ISSN 1871-269X

auteurs: drs. C. Tulp (senior archeoloog) & D.A. Dijk
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, mei 2011

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor
eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de
adviezen of het gebruik van de resultaten van dit
onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

Vestiging Utrecht:
Laan van Chartreuse 174
3552 EZ Utrecht

telefoon	050 - 5779784
fax	050 - 5779786
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

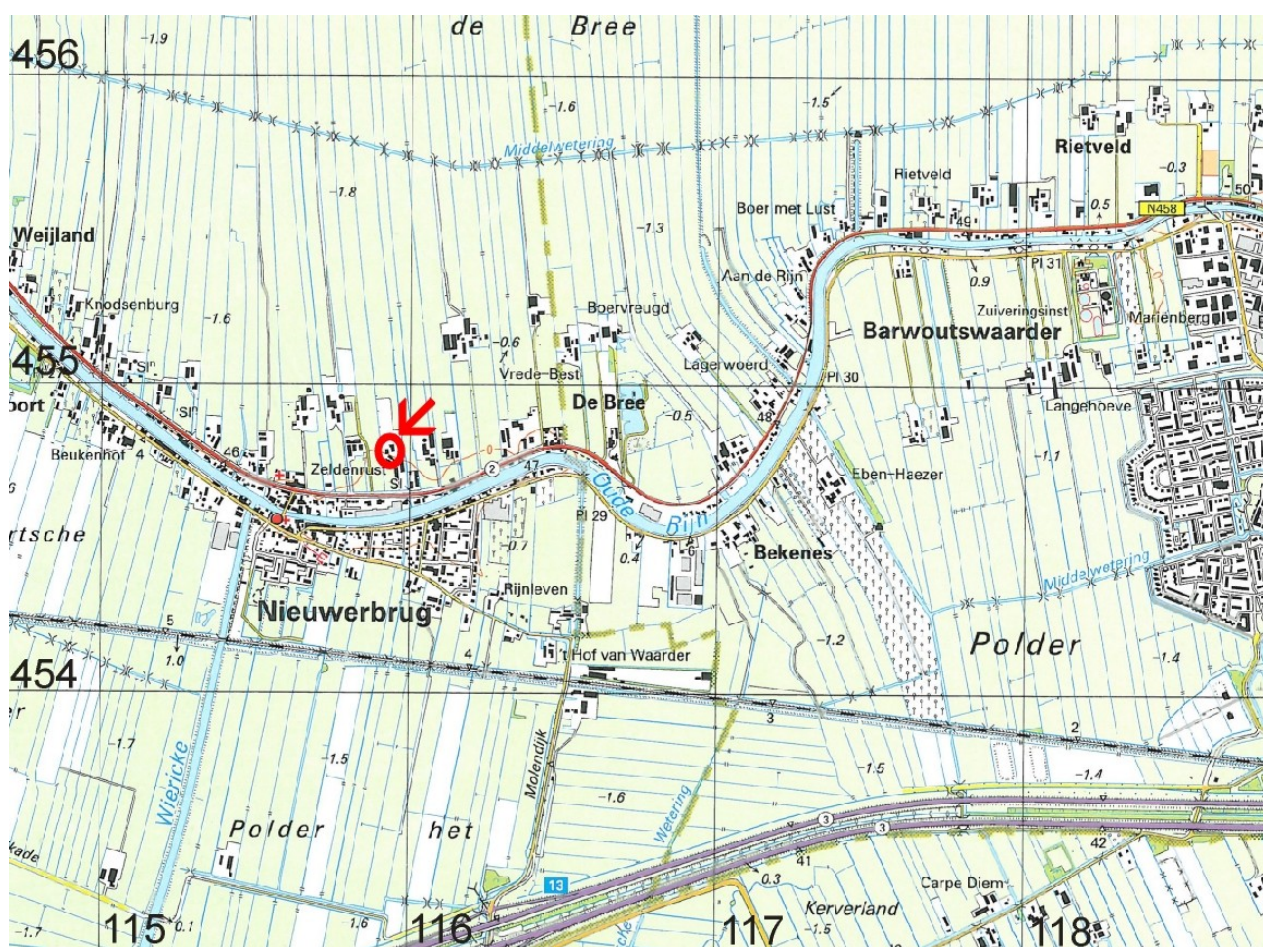
Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01).....	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.2 LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek.....	3
2.1 Bronnen.....	3
2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.2 LS03, LS04).....	4
2.3 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.2 LS05).....	9
3. Veldonderzoek.....	11
3.1 Plan van Aanpak (KNA 3.2 VS01).....	11
3.2 Resultaten van het veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03).....	11
4. Conclusies en advies (KNA 3.2 VS07).....	13

Appendix:	-I: Archeologische periode-indeling
	-II: Bekende en verwachte archeologische waarden
	-III: Boorstaten en boorbeschrijvingen volgens Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode
	-IV: Bodemkaart

Samenvatting

Voor plangebied De Bree 8 te Nieuwerbrug, gemeente Bodegraven-Reeuwijk, is een inventariserend archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande uitbreiding van een veestal met mestkelder op het erf achter een boerderij. Met de geplande bouwwerkzaamheden gaan graafwerkzaamheden gepaard die mogelijk schadelijk zijn voor het bodemarchief. Het plangebied ligt op de noordelijke oeverwal van de Oude Rijn. Voor dit gebied is door de toenmalige gemeente Bodegraven vastgesteld dat bodemingrepen dieper dan de bouwvoor zoveel mogelijk moeten worden vermeden. Wanneer dit niet mogelijk is moet ten minste een inventariserend archeologisch booronderzoek, eventueel uit te breiden tot een waarderend booronderzoek worden uitgevoerd. Uit overleg met de gemeente Bodegraven-Reeuwijk blijkt dat dit beleid in de nieuw gevormde gemeente zal worden voortgezet.

Figuur 1. Nieuwerbrug, De Bree 8: het plangebied is met een rode ellips en pijl aangegeven. Een rasterblok is gelijk aan één vierkante kilometer. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000*. ANWB bv, Den Haag.]

Voor het terrein is een bureauonderzoek uitgevoerd, waaruit is gebleken dat de bodem bestaat uit oeverafzettingen van rivierklei en zavel. Voor het gebied geldt een hoge verwachting voor middeleeuws en later materiaal en een middelhoge verwachting voor de perioden ijzertijd en romeinse tijd (Leijnse 2006). Aansluitend is dan ook een booronderzoek uitgevoerd, waarbij zes boringen zijn geplaatst (een boordichtheid van 17 boringen per hectare). De boringen zijn verspreid over het terrein uitgevoerd. Het gebied bleek in het noorden sterk verstoord te zijn met puin en recente baksteenfragmenten. Hieronder bleken natuurlijke lagen aanwezig te zijn. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen en eveneens zijn er geen cultuurlagen in de boor waargenomen. Nader archeologisch onderzoek is niet nodig.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01)

In opdracht van maatschap Van Selm is een inventariserend archeologisch booronderzoek uitgevoerd voor plangebied De Bree 8 te Nieuwerbrug, gemeente Bodegraven-Reeuwijk, provincie Zuid-Holland (Figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is de geplande uitbreiding van een veestal met mestkelder. Voor de aanleg van deze kelder wordt tot een diepte van circa twee meter de bodem ontgraven. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden kunnen eventueel aanwezige archeologische grondsporen verstoren.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek middels grondboringen. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch- geografische, historisch-geografische en archeologische informatie. Dit verwachtingsmodel is vervolgens in het veld door middel van grondboringen getoetst. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de kans op archeologische waarden in het plangebied. Hierbij wordt gekeken naar de bodemopbouw, de mate waarin deze intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, metalen voorwerpen, bouw materiaal, bewerkt en verbrand bot, houtskool, etc.

Figuur 2. Nieuwerbrug, De Bree 8: foto van het plangebied genomen richting het noorden met tot het grasperceel de locatie van de nieuw te bouwen stal.

1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.2 LS01, LS02)

De locatie bevindt zich aan de noordzijde van Nieuwerbrug, ten noorden van de Oude Rijn (zie Figuur 1). Aan de noordzijde wordt de begrenzing gevormd door de achterliggende weilanden. De zuidelijke grens van het plangebied bestaat uit twee schuin op het perceel geplaatste schuren. Het onderzochte terrein beslaat een deel van het circa 1,5 hectare grote perceel, namelijk de plek waar de nieuwe stal is gepland tot ten zuiden van de twee schuine schuren. Dit onderzochte terrein meet circa 70 x 50 meter, oftewel 3500 m². Het terrein was ten tijde van het veldwerk grotendeels bebouwd en verhard. Een kuilplaat op de locatie van de toekomstige stal was reeds verwijderd.

Voor een overzicht van de administratieve gegevens wordt verwezen naar Tabel 1.

Tabel 1. Nieuwerbrug, De Bree 8: administratieve gegevens van het project.

Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Bodegraven-Reeuwijk
Plaats	Nieuwerbrug
Toponiem	De Bree 8
Kaartblad	31D
Coördinaten plangebied	NW: 115,903 / 454,815 NO: 115,954 / 454,820 ZW: 115,911 / 454,743 ZO: 115,963 / 454,746
Oppervlakte	circa 3500 m ²
Bevoegde overheid	gemeente Bodegraven-Reeuwijk, vertegenwoordigd door dhr. P. Rouing
Opdrachtgever	Mts. Van Selm
Onderzoeksmeldingsnr.	46301
ISSNnr.	1871 - 269X
Uitvoerder	De Steekproef bv
Steekproef projectcode	2011-04/14
Geomorfologische context	oeverwal, rivier-inversierug
NAPhoogte maaiveld	rond 0 NAP
Maximale diepte onderzoek	2,6 m beneden maaiveld
Huidig grondgebruik	boerderijerf
Beheer en plaats van documentatie	Provinciaal Archeologisch Depot, Alphen aan den Rijn; Gemeente Bodegraven-Reeuwijk, Bodegraven; De Steekproef bv, Zuidhorn; E-Depot; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort; Dino-Loket (boorgegevens)

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande archeologische kennis van het plangebied verzameld. Daartoe zijn de in Tabel 2 weergegeven bronnen en literatuur geraadpleegd.

Tabel 2. Nieuwerbrug, De Bree 8: gebruikte literatuur en andere bronnen.

<p>Actueel Hoogtebestand Nederland.</p> <p>ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000</i>. ANWB bv, Den Haag, p.27.</p> <p>Berendsen, H.J.A., 2005. <i>Landschappelijk Nederland</i>. 3e druk. Van Gorcum, Assen.</p> <p>Bodemkaart (Alterra, via ARCHIS).</p> <p>Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].</p> <p>De Mulder, F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. <i>De Ondergrond van Nederland</i>. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.</p> <p>Geomorfologische Kaart van Nederland (Alterra, via ARCHIS).</p> <p>http://earth.google.com</p> <p>Indicatieve Kaart Archeologisch Waarden (IKAW).</p> <p>Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.2. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).</p> <p>Leijnse, K., 2006. <i>Een Archeologische Verwachtings- en Beleidsadvieskaart, Gemeente Bodegraven</i>. RAAP-Rapport 1160. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Leiden.</p> <p>NUMIS (numismatisch informatiesysteem).</p> <p>Steur, G.G.L. en W. Heijink, 1983. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50.000, Algemene Indeling en Begrippen</i>. Stiboka, Wageningen.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1976. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 31 West, Utrecht</i>. StBoKa, Wageningen.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1969. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Toelichting bij kaartblad 31 West, Utrecht</i>. StBoKa, Wageningen.</p> <p>Ten Cate, J.A.M. en G.C. Maarleveld, 1977. <i>Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000, Toelichting op de Legenda</i>. Stiboka, Wageningen.</p> <p>12 Provinciën 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.149.</p> <p>12 Provinciën, 2006. <i>Luchtfoto-Atlas Zuid-Holland. Schaal 1:14000</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, p.62.</p> <p>12 Provinciën 2008. <i>Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden (TMK) 1864</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k. 108.</p> <p>Uitgeverij Nieuwland, 2005. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1905. Utrecht 1 : 25 000</i>. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg, k.443.</p> <p>Vos, P.C., 2006. NOaA Hoofdstuk 25: <i>Toelichting bij de Nieuwe Paleogeografische Kaarten van Nederland</i>. RCE, Amersfoort (via www.noaa.nl).</p> <p>Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. I West Nederland 1839 – 1859</i>. Wolters-Noordhoff, Groningen, k.57.</p> <p>www.kich.nl (kennisinfrastructuur cultuurhistorie).</p> <p>www.watwaswaar.nl</p>

2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.2 LS03, LS04)

Fysische geografie

Uit paleogeografische reconstructies blijkt dat het plangebied rond 4000 v.Chr. in een uitgestrekt veenmoeras lag. Rond 2500 v.Chr. had de Rijn zijn loop zover verlegd dat de huidige Oude Rijn door het gebied stroomde. Vanaf de late ijzertijd (circa 2500 v.Chr.) waren de oevers van de rivier voldoende stabiel om erop te kunnen wonen. In de Romeinse tijd werd de Corbulogracht aangelegd, waardoor de Rijn zijn loop begon te verleggen om via Maas en Waal af te wateren. Rond 800 na Chr. verzandde de monding van de Oude Rijn (De Mulder et al. 2003, p.215 e.v.). Ongeveer in dezelfde periode werden de venen in de omgeving van het plangebied vanaf de oeverwallen van de Oude Rijn ontgonnen. De oeverwallen zelf werden op een weinig systematische manier afgegraven om de klei te gebruiken in de baksteen- en dakpanindustrie (StiBoKa 1969, p. 39 e.v.).

Figuur 3. Nieuwerbrug, De Bree 8: de onderzochte locatie op een kaart op basis van het Actueel Hoogtebestand van Nederland. De ligging van het plangebied is met een rode ellips aangegeven. De oranje kleuren geven de hooggelegen delen en de blauwe kleuren de laaggelegen delen van het gebied aan.

Het plangebied De Bree 8 ligt op de geomorfologische kaart (niet afgebeeld) op de noordelijke oeverwal van de Oude Rijn, die zich in het gebied als een rivier-inversierug laat zien (classificatie geomorfologische kaart 3K26). Deze zandrug

loopt van oost naar west door een uitgestrekt veengebied. Op de hoogtekartaat op basis van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN, zie Figuur 3) is de rug waarop het plangebied ligt duidelijk herkenbaar; hoger gelegen delen van het landschap zijn in oranje weergegeven, lagere gebieden in blauw. Ten noorden en ten zuiden van de Oude Rijn liggen laaggelegen veengronden. Deze gronden zijn door inklinking en afgraving zodanig verlaagd, dat de Oude Rijn nu hoger ligt dan zijn omgeving.

Volgens de bodemkaart (zie Appendix IV) ligt het onderzochte terrein in een gebied met poldervaaggronden in zavel en lichte klei (classificatie bodemkaart Rn62C). Het profielverloop is een combinatie van klei-op-zand (waarbij een minimaal 20 centimeter dikke laag zand beginnend tussen 25 en 80 centimeter onder het maaiveld voorkomt) en homogene pakketten met eventuele tussenlagen van veen en/of zand. De gemiddeld hoogste grondwaterstand is 40 tot 80 centimeter beneden het maaiveld, de gemiddeld laagste grondwaterstand is meer dan 120 centimeter beneden het maaiveld (grondwatertrap VI). Ten noorden en zuiden van deze poldervaaggronden (Rn44C, Rn62C en Rn67C; zie Appendix IV) bestaat de bodem uit weideveengrond op bosveen (pVb; op Appendix IV in donkerblauw weergegeven).

Figuur 4. Nieuwerbrug, De Bree 8 op de kaart van het Hoogheemraadschap Rijnland uit 1647 (links) en op de Kadastrale Minuutkaart uit 1811–1832 (rechts, beide verschaald). Links is de boerderij rood omcirkeld weergegeven en rechts is het perceel met een rode lijn omgeven. [Naar: watwaswaar.nl.]

Historische geografie

Het plangebied ligt in een van de oudst bewoonde gebieden van de streek, op een van oost naar west lopende rivier-oeverwal. In de romeinse tijd lag het plangebied in het romeinse grensgebied, juist ten noorden van de Limes (de romeinse

rijksgrens). In deze periode werden de eerste kleine veenontginningen in deze streek ondernomen. Ook werd in deze periode de Corbulogracht aangelegd, waardoor de afwatering van de Rijn meer en meer via de Maas en de Waal kwam te lopen en de Oude Rijn steeds minder belangrijk werd, totdat uiteindelijk rond 800 na Chr. de monding verzandde.

Figuur 5. Nieuwerbrug, De Bree 8: historisch kaartmateriaal uit de periode 1839-1859 (boven) en de Bonnekaart uit 1887 (onder). Het plangebied is met een rode ellips aangegeven.

Tussen ongeveer 900 en 1400 werden de venen in de regio systematisch ontgonnen door het uitgeven van pachten en het verkopen van veengrond door de heren van de streek (de zogenaamde cope-ontginningen). De venen werden in opstrekken vanaf de oeverwallen van de diverse beken en riviertjes ontgonnen. Ook het plangebied ligt in zo'n opstrekkend kavel.

De boerderij aan De Bree 8 staat voor het eerst op de kaart die Jan Jansz. Douw en Steven Brouckhuizen in 1647 van het gebied vervaardigden (zie Figuur 4 links). Op latere kaarten is de boerderij met meer detail ingetekend. Op de kadasterkaart van 1811-1832 (zie Figuur 4 rechts) is de belangrijkste inrichting van het terrein al aanwezig. Wel is de boerderij nog kleiner dan tegenwoordig. Na 1832 is het huidige woonhuis aangebouwd in het verlengde van de oorspronkelijke boerderij. Voor zover dat op de historische kaarten (zie Figuur 5) te beoordelen is, is de terreininrichting daarna maar weinig veranderd. Vanaf de jaren 1980 is de boerderij flink uitgebreid met de huidige veestallen in het noorden van het terrein.

Archeologie

Volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) ligt het plangebied niet in een terrein van hoge archeologische waarde. Ook komen in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in het plangebied geen meldingen voor van archeologische vondsten, waarnemingen of archeologische terreinen.

Binnen een straal van ongeveer één kilometer rondom het plangebied ligt één terrein van hoge archeologische waarde. Het gaat om een terrein waarin de resten van een commanderie van de Johannieter Orde liggen (ARCHIS-nrs. 1950, 17302 en 31511). De resten dateren uit de late middeleeuwen. De commanderie is na 1700 afgebroken. Het terrein ligt ongeveer een kilometer ten zuidwesten van het plangebied.

Binnen dezelfde afstand rond het plangebied liggen verschillende waarnemingen. In 2004 is door Synthebra bv een booronderzoek uitgevoerd aan de Weijpoort, ongeveer 1,2 kilometer ten westen van het plangebied. Daarbij is botmateriaal, middeleeuws aardewerk en baksteenpuin gevonden in twee humeuze lagen binnen de stroomgordel van de Oude Rijn (ARCHIS-nr. 48748).

Tussen 2003 en 2006 zijn door Archeomedia bv in de omgeving van het plangebied vier onderzoeken uitgevoerd. In 2003 is bij een booronderzoek aan de Hoge Rijndijk, ongeveer 500 meter ten oosten van het plangebied, glas, aardewerk en bouwkeramiek uit de nieuwe tijd gevonden (ARCHIS-nr. 403479). Bij een booronderzoek in 2004 aan de Weijland, circa 800 meter ten westen van het plangebied, zijn fragmenten aardewerk uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd gevonden, waaronder witbakkend geglazuurd en roodbakkend geglazuurd met slibversiering (ARCHIS-nr 57650). Ook in 2004 is aan de Korte Waarder, circa 800 meter ten zuidoosten van het plangebied, een booronderzoek uitgevoerd waarbij glas, hout en puinspikkels zijn gevonden die in de nieuwe tijd worden gedateerd (ARCHIS-nr. 403857). In 2005 is bij een booronderzoek aan de Hoge Rijndijk, ongeveer 500 meter ten zuidwesten van het plangebied, een fragment roodbakkend

geglazuurd aardewerk uit de late middeleeuwen gevonden (ARCHIS-nr. 400222). Voor één van de vier locaties is een onderzoek door middel van twee proefsleuven geadviseerd, dat in 2005 door ADC Archeoprojecten is uitgevoerd. Op basis hiervan is geadviseerd deze locatie te behouden of volledig op te graven. Door Archeomedia is in 2006 aan de Korte Waarder op een afstand van ongeveer 1000 meter ten zuidoosten van het plangebied een booronderzoek uitgevoerd waarbij fragmenten van kloostermoppen uit de middeleeuwen, grijs- en roodbakkend middeleeuws aardewerk, glas en industrieel witbakkend aardewerk uit de nieuwe tijd zijn gevonden (ARCHIS-nr. 414579).

Door RAAP Archeologisch Adviesbureau is in 2006 aan de Gravin Margarethalaan, circa 500 meter ten zuidwesten van het plangebied, een booronderzoek uitgevoerd waarbij scherven van grijsbakkend, geglazuurd roodbakkend en kogelpot-aardewerk uit de middeleeuwen of de vroege nieuwe tijd zijn gevonden. Ook is hier houtskool gevonden (ARCHIS-nr. 404867).

Omdat het bodemprofiel redelijk intact was en de kans bestaat dat in dit terrein de Limesweg kan worden gevonden, is voor dit terrein geadviseerd het te behouden of anders een proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren. Verder is door RAAP in 2008 langs de snelweg A12 op ongeveer 1500 meter ten zuidoosten van het plangebied houtskool aangetroffen in een boring (vondstmelding 408690). De datering hiervan is onbekend. Eerder, in 2005, had RAAP op 15 meter ten westen van die locatie al houtskool aangetroffen uit de ijzertijd/romeinse tijd (ARCHIS-nr. 60412).

Tenslotte is door ADC Archeoprojecten in 2005 tegelijk met het eerder genoemde proefsleuvenonderzoek aan de Hoge Rijndijk een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Weijpoort, ongeveer 1200 meter ten westen van het plangebied. Hierbij is aardewerk gevonden waarvan de datering onbekend is (ARCHIS-nr. 417396). Ook is er botmateriaal aangetroffen. De conservering van de vondsten was over het algemeen matig. Voor de locatie aan de Weijpoort werd dan ook geen verder onderzoek noodzakelijk geacht.

In het Numismatisch Informatiesysteem (NUMIS) komen geen meldingen voor die in de omgeving van het plangebied liggen. In de Kennisinstructuur Cultuurhistorie (KICH) wordt alleen melding gemaakt van de resten van de commanderij van de Johanniter Orde, die hierboven reeds is beschreven. Andere ondergrondse bouwhistorische waarden worden niet vermeld.

Op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Bodegraven, die in 2006 door RAAP is opgesteld, ligt het plangebied in zone 1. Dit is het deel van de stroomgordel van de Oude Rijn waar oeverafzettingen op beddingafzettingen worden verwacht. In deze zone geldt een hoge verwachting voor de perioden middeleeuwen en nieuwe tijd, en een middelhoge verwachting voor de perioden ijzertijd en romeinse tijd. Voor deze zone wordt geadviseerd om af te zien van bodemingrepen die dieper reiken dan de bouwvoor. Wanneer dit niet mogelijk is, moet een karterend archeologisch booronderzoek plaatsvinden, eventueel uit te breiden tot een waarderend booronderzoek. Op basis van de resultaten daarvan kan worden vastgesteld of een eventueel vervolg-

onderzoek noodzakelijk is. Uit overleg met de bevoegde overheid blijkt dat dit beleid in de verwachte nieuwe versie van de beleidsadvieskaart voor de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zal worden overgenomen.

Tabel 3. Nieuwerbrug, De Bree 8: overzicht van de CMA- en CAA-meldingen (voor de datering wordt verwezen naar Appendix I en voor de ligging naar Appendix II).

CMA/CAA-nrs	RD-coördinaten	Omschrijving	Datering
1950 / 31D-002	116,460 / 454,074	Terrein waarin de resten van een Johannier commanderie liggen, zie ook 17302 en 31511	late middeleeuwen – nieuwe tijd
17302 / 31DZ-12	116,480 / 454,140	Zie 1950	late middeleeuwen – nieuwe tijd
31511 / 31DZ-12	116,480 / 454,140	Zie 1950	late middeleeuwen – nieuwe tijd
48748 / 31DZ-21	114,850 / 455,050	Fragmenten Andenne aardewerk, bot, baksteen-fragmenten, houtskool en fosfaat in 2 humeuze lagen	middeleeuwen
57650 / 31DZ-26	115,333 / 454,865	Fragmenten van roodbakkend en witbakkend geglaazuurd aardewerk	late middeleeuwen – nieuwe tijd
60412 / 31DZ-32	117,435 / 453,650	Houtskool, scherf handgevormd aardewerk	ijzertijd – romeinse tijd
400222 / 31DZ-33	115,684 / 454,544	Fragment roodbakkend aardewerk	late middeleeuwen
403479 / 31DZ-37	116,318 / 454,675	Fragmenten van glas en aardewerk en een dakpanfragment	nieuwe tijd
403857 / 31DZ-38	116,323 / 454,191	Fragmenten van glas, hout, en puinspikkels	late middeleeuwen – nieuwe tijd
404867 / 31DZ-41	115,620 / 454,280	Fragmenten grijsbakkend, roodbakkend en roodbakkend geglaazuurd aardewerk, kogelpot-aardewerk, houtskool	late middeleeuwen – nieuwe tijd
414579 / 31DZ-50	116,421 / 454,205	Fragmenten grijsbakkend, roodbakkend en industrieel witbakkend aardewerk, groen glas en baksteenfragmenten	late middeleeuwen – nieuwe tijd
417396 / 31DZ-53	114,852 / 455,054	Fragmenten ongedetermineerd aardewerk	onbekend
408690	117,450 / 453,650	Houtskool, scherven aardewerk	onbekend

2.3 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.2 LS05)

Het plangebied ligt in een gebied waar bewoning vanaf de late ijzertijd mogelijk is geweest. Vanaf de middeleeuwen heeft het gebied gefungeerd als ontginnings-as voor het achterland. Het plangebied ligt op een rivieroverwal, die als inversierug in het veenlandschap zichtbaar is. De bodem in het plangebied bestaat uit klei en zandige zavel, die is afgezet door de Oude Rijn. In de omgeving van het plangebied zijn diverse vondsten gedaan die dateren vanaf de middeleeuwen. Eventuele locaties waar de romeinse weg langs de Limes wordt vermoed liggen aan de andere kant van de rivier. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat resten van de Limesweg in het plangebied kunnen worden gevonden.

Het plangebied ligt aan de voormalige grens van het romeinse rijk en werd mogelijk in die tijd al bewoond. Voor de noordzijde van de Oude Rijn wordt voor de perioden late ijzertijd en romeinse tijd op de gemeentelijke beleidsadvieskaart een middelhoge verwachting gegeven. Voor de perioden middeleeuwen en nieuwe tijd wordt een hoge verwachting gegeven. Omdat het plangebied al in ieder geval sinds het tweede kwart van de 17^e eeuw als boerenerf in gebruik is, zal in het

plangebied waarschijnlijk materiaal uit de nieuwe tijd B en C aanwezig zijn.

Het vondstmateriaal dat in het plangebied kan worden gevonden, kan bestaan uit scherven aardewerk, metalen voorwerpen, bot, hout en leer, mogelijk daterend vanaf de romeinse tijd.

In het plangebied zijn sinds de jaren 1980 diverse gebouwen bijgebouwd en mogelijk afgebroken. Verder is binnen het plangebied reeds een mestkelder van ongeveer 10 bij 20 meter aanwezig. Het uitgraven van de fundering hiervoor zal een verstoring van het plangebied hebben veroorzaakt. Ook moet in het terrein rekening worden gehouden met kabels en leidingen die in eigen beheer zijn aangelegd en derhalve niet op de KLIC-kaart voorkomen, maar die wel een versturende invloed op het bodemarchief hebben. De leidingen die wel bij het KLIC bekend zijn, liggen voornamelijk langs de weg De Bree en langs de inrit naar de boerderij. Ten noorden van het woonhuis worden op de kaarten van het KLIC geen kabels en leidingen weergegeven (KLIC-melding 11G124726). Verder is de omgeving van het plangebied door kleiwinning mogelijk plaatselijk verstoord.

Tabel 4: Nieuwerbrug, De Bree 8: archeologische verwachting.

datering:	ijzertijd/romeinse tijd, middeleeuwen/nieuwe tijd
complextypen:	nederzetting
omvang:	vanaf enkele tientallen meters doorsnede
diepteligging:	vanaf maaiveld
prospectiekenmerken:	cultuurlaag, scherven aardewerk, bot, houtskool, verbrande klei
mogelijke verstoringen:	(voormalige) sloten, leidingen, funderingen van bestaande en oudere bouwwerken

3. Veldonderzoek

3.1 Plan van Aanpak (KNA 3.2 VS01)

Het veldonderzoek heeft plaats gevonden op 22 april 2011. Voor het inventariserende booronderzoek (verkennende fase) zijn in totaal zes boringen geplaatst. De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het plangebied (zie Figuur 6). Met dit boorplan is voor het gehele plangebied een gemiddelde boordichtheid van ruim 17 boringen per hectare bereikt.

De boringen zijn verricht met een edelmanboor en een gutsboor met een doorsnede van respectievelijk acht en drie centimeter. Hiermee is bepaald in welke mate de bodem intact is en wat de kans is op archeologische lagen en/of grondsporen. De opgeboorde grond is doorzocht op archeologische indicatoren zoals houtskool, verbrand en/of bewerkt vuursteen en scherven aardewerk. De resultaten van de boringen zijn opgenomen in Appendix III in de vorm van boorprofielen en laagbeschrijvingen. Daarnaast zijn de diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) bepaald, alsmede alle overige bijzonderheden. De diepte van de boringen varieert van 70 tot 260 centimeter onder het maaiveld. De boringen zijn verspreid over het terrein geplaatst, hierbij werd rekening gehouden met de aanwezigheid van bebouwing, verharding en de ligging van leidingen (zie Figuur 6). Van alle boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. Een veldkartering was niet zinvol door de aanwezige betonverharding en de dichte grasbegroeiing (zie Figuren 2 en 6).

De hoogten van de boorlocaties zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Voor de RD-coördinaten van de afzonderlijke boorpunten wordt verwezen naar de boorstaten en boorbeschrijvingen in Appendix III. Tijdens het veldonderzoek is het verwachtingsmodel zoals geformuleerd in paragraaf 2.3 getoetst.

3.2 Resultaten van het veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03)

Er zijn op de locatie van de nieuwe stal vier boringen geplaatst. De bodem is hier deels verhard met een dikke laag puin. Er is hier voorgeboord met een puinboor. Vanaf boorlocatie 4 tot zuidelijk hiervan gelegen schuur was het onmogelijk om een boring diep voort te zetten. Boring 4 is na verschillende pogingen dan ook voortijdig gestaakt.

De boringen 1 tot en met 3 laten een verstoorde bouwvoor zien van bruingrijze zandige klei. Hieronder bevindt zich een licht zandige klei die licht bruingrijs van kleur is en nog wat vermengd. Deze laag wordt na circa twintig centimeter weer sterk zandig. In boring 1 wordt de zandige klei na een twee centimeter dunne donker bruingrijze kleilaag gevolgd door licht grijswit zand. Dit zandpakket is eerst matig fijn van korrelgrootte en wordt dan vanaf circa 185 centimeter onder het maaiveld matig grof. Dit matig grove zand is eveneens in boringen 2, 3, 5 en 6 aangetroffen.

Figuur 6. Nieuwerbrug, De Bree 8: situatietekening met de boorlocaties. Het plangebied ligt binnen de rode onderbroken lijn. De genummerde cirkels geven de boorlocaties weer. De RD-coördinaten van het onderzochte terrein zijn: NW-115,903/454,815; NO-115,954/454,820; ZW-115,911/454,743; ZO-115,963/454,746. [Naar Google Earth.]

In boringen 2 en 3 wordt de matig grove zandlaag voorafgegaan door grijsblauw kleiig zand waarin plantenresten zijn waargenomen.

Wegens de hoge mate van bebouwing op het terrein, zijn boringen 5 en 6 naast de schuin geplaatste schuren uitgevoerd, meer naar de weg toe (zie Figuur 6). Het terrein loopt richting het zuiden iets op. In boring 5, de meest zuidelijke boring, werd het matig grove zand reeds direct onder een dunne bouwvoor aangetroffen (het bovenste deel van deze laag was echter wel vermengd). Ter hoogte van boring 6 bleek de bodem dieper verstoord te zijn. Hier werd op een diepte van iets meer dan twee meter een natuurlijke, humeuze laag aangeboord met planten- en houtresten, gevolgd door het matig grove zand.

Tijdens het veldwerk zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Eveneens zijn er geen cultuurlagen in de boringen waargenomen.

4. Conclusies en advies (KNA 3.2 VS07)

Het plangebied De Bree 8 heeft een grootte van circa 0,35 hectare en beslaat alleen het noordelijke deel van de bebouwde kavel. Op dit terrein zijn zes boringen uitgevoerd, waardoor een boordichtheid van 17 boringen per hectare zijn verkregen.

Het terrein ligt op de noordelijke oeverwal van de Oude Rijn. De bodem bestaat hier uit poldervaaggronden. In de omgeving, buiten een straal van 300 meter van het plangebied, zijn vondsten gedaan uit de perioden ijzertijd-romeinse tijd en de middeleeuwen-nieuwe tijd.

Tijdens het veldwerk bleek de bodem zowel ter hoogte van de nieuw te bouwen stal als de twee zuidelijke boorlocaties tot circa een meter diep verstoord of vermengd te zijn. Vooral de bovenlaag van het noordelijke deel bevat veel puin. Hieronder zijn natuurlijke zandige lagen aangetroffen. Er zijn tijdens het veldwerk geen archeologische indicatoren gevonden, zoals houtskool, scherven aardewerk, etc. Eveneens zijn er geen funderingen of cultuurlagen in de boringen waargenomen.

Advies

Op basis van de bovenstaande resultaten concluderen wij dat de kans op intacte archeologische grondsporen uit de ijzertijd-romeinse tijd of de latere periode voor plangebied De Bree 8 klein is. In het verleden zijn geen vondsten gemeld ter hoogte van het plangebied en ook tijdens het veldwerk zijn geen archeologische vondsten gedaan. De bovenste meter van de bodem is niet meer gaaf. Hieronder zijn alleen natuurlijke lagen aangetroffen. Er zijn geen cultuurlagen waargenomen. Nader archeologisch onderzoek is dan ook niet wetenschappelijk verdedigbaar. Er is geen vervolgonderzoek nodig.

Mochten bij graafwerkzaamheden in het plangebied onverhoopt toch archeologische waarden worden aangetroffen, dan dienen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53 en 54, onmiddellijk te worden gemeld bij de gemeente Bodegraven-Reeuwijk, postbus 401, 2410 BD Bodegraven.

Appendix I

Archeologische periode-indeling

paleolithicum		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
Allerød interstadiaal:	11.800 - 11.000 BP	romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd C:	1.850 - heden